

dr hab. Małgorzata Siekańska, prof. AWF
Zakład Psychologii INS
Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu
Akademia Wychowania Fizycznego
im. Bronisława Czecha w Krakowie

Kraków, 02 maja 2022 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej

autorstwa mgr Agnieszki Koszałki-Silskiej.

Tytuł rozprawy: „Wpływ lekcji wychowania fizycznego z elementami pedagogiki przeżyć na kompetencje społeczne młodzieży”

Przedłożona do recenzji rozprawa została oceniona pod względem formalnym i merytorycznym. Tym aspektem poświęcone zostały dwie pierwsze części recenzji. W kolejnej przedstawione jest podsumowanie wraz z listą szczegółowych uwag. Natomiast ostatnia część zawiera kluczowe konkluzje.

1. Formalna charakterystyka pracy

Rozprawa doktorska Pani mgr Agnieszki Koszałki-Silskiej została opracowana zgodnie z wytycznymi wynikającymi ze znowelizowanej Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. z późniejszymi zmianami.

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska pt. „Wpływ lekcji wychowania fizycznego z elementami pedagogiki przeżyć na kompetencje społeczne młodzieży” oparta jest na cyklu publikacji i składa się z pięciu następujących części:

- (1) autoreferat w języku polskim
- (2) streszczenie w języku polskim
- (3) autoreferat w języku angielskim
- (4) streszczenie w języku angielskim
- (5) załączniki (tj., oświadczenie współautorek, zgoda Komisji Bioetycznej, dwie publikacje)

Publikacja 1: The Impact of Physical Education Based on the Adventure Education Program on Self-Esteem and Social Competences of Adolescent Boys. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2021; 18(6):3021.
<https://doi.org/10.3390/ijerph18063021> IF = 3.309, MNiSW = 140 pt.

Publikacja 2: Correlates of Social Competences among Polish Adolescents: Physical Activity, Self-Esteem, Participation in Sports and Screen Time. *Sustainability*. 2021; 13(24):13845. <https://doi.org/10.3390/su132413845> IF = 3.251, MNiSW = 100 pt.

Pierwszym rozdziałem jest autoreferat w języku polskim o objętości 12 stron, który rozpoczyna się od prezentacji publikacji wchodzących w skład cyklu.

Autorka nakreśliła tło problematyki przeprowadzonych badań, przedstawiła cele i dwie hipotezy oraz opisała narzędzia badawcze (tj., Kwestionariusz kompetencji społecznych Anny Matczak, Skalę samooceny Rosenberga, kwestionariusz dotyczący zachowań zdrowotnych młodzieży szkolnej). Następnie, oddzielnie dla obu badań, przedstawiła ich procedurę, charakterystykę uczestników, zastosowane analizy statystyczne, wyniki i dyskusję. Na koniec ponownie odniosła się do obu publikacji (a nie do badań), formułując cztery wnioski.

Zastanawiający jest fakt, że zarówno wyniki jak i dyskusja (w przypadku obu publikacji) przedstawione zostały w sposób niezwykle syntetyczny (odpowiednio dwie strony i jedna strona), a najobszerniejszą część (1/3 autoreferatu, str. 13-16) stanowi spis cytowanej literatury, który niepotrzebnie został powtórzony na str. 26-29).

W dalszej części rozprawy zamieszczono streszczenie w języku polskim, którego struktura nie budzi zastrzeżeń.

Część III i IV to autoreferat i streszczenie w języku angielskim, które pod względem treści i struktury są analogiczne do części I i II.

Ostatnia część zawiera stosowną dokumentację (m.in., cykl publikacji), które wraz z autoreferatem składają się na rozprawę doktorską.

W oświadczeniu znajdują się informacje potwierdzające udział Pani mgr Agnieszki Koszałki-Silskiej w powstaniu obu artykułów. W obu przypadkach są to publikacje wieloautorskie (trzy autorki), a doktorantka jest pierwszą autorką. Z informacji zawartych w oświadczeniach wynika, że jej wkład autorski był znaczący i polegał na: konceptualizacji badań, opracowaniu podstaw metodologicznych, przeprowadzeniu badań, zebraniu materiału badawczego i rejestracji danych, analizie i interpretacji wyników, zapewnieniu powtarzalności pomiarów, przygotowaniu tabel oraz napisaniu tekstu manuskryptu. Deklaracje podobnej treści znajdują się również na końcu każdej z publikacji.

Artykuły, które przedłożono w rozprawie są oryginalnymi, powiązаныmi tematycznie publikacjami naukowymi, opublikowanymi w czasopismach z listy filadelfijskiej. Łączny współczynnik oddziaływania publikacji wynosi 6.56, a liczba punktów MNiSW (obecnie MEiN) wynosi 240.

Co prawda, przyjmuje się, że „cykl” to minimum dwie publikacje. Zwykle jednak, autorzy rozpraw doktorskich w formie serii publikacji, podają również informacje o swoim dorobku poza cyklem, nawiązującym do problematyki prowadzonych badań. Niestety w recenzowanej rozprawie nie ma informacji czy Pani mgr Koszałka-Silska jest również autorką/współautorką innych publikacji, które mogłyby być tematycznie związane z cyklem, ale opublikowane poza nim.

Wchodzące w skład rozprawy oryginalne prace badawcze były już poddane wcześniejszej recenzji i zostały pozytywnie ocenione przez redakcje czasopism, jak też niezależnych recenzentów (zakładam, że kompetentnych i rzetelnych).

Moja ogólna ocena obu publikacji również jest pozytywna, niemniej jednak jest kilka uchybień, które przedstawiam w części podsumowującej oraz wątpliwości, które omówię poniżej.

2. Merytoryczna ocena rozprawy doktorskiej

Moja recenzja koncentruje się przede wszystkim na autoreferacie, który jest autorskim opracowaniem Doktorantki, pokazującym jej zasób wiedzy, umiejętności formułowania wniosków i korzystania z literatury naukowej.

Stosunkowo nowa forma opracowywania rozprawy doktorskiej może stanowić pewnego rodzaju wyzwanie dla początkującego naukowca, który musi wykazać się nie tylko umiejętnością syntetycznej analizy całości uzyskanych wyników w kontekście literatury przedmiotu, ale przede wszystkim musi opisać uzyskane wyniki w sposób możliwie precyzyjny, klarowny i w pełni spójny z danymi opublikowanymi w załączonych publikacjach, co Doktorantce nie w pełni, ale w wystarczającym stopniu, się udało.

Pierwsze zastrzeżenie dotyczy tytułu. Niestety, nie uważam, aby był on w pełni adekwatny do zawartych w autoreferacie wyników, ponieważ akcentuje on przede wszystkim problematykę przedstawioną w pierwszej publikacji i w stopniu niewystarczającym ujmuję problematykę przedstawioną w drugiej publikacji.

We wstępie autoreferatu Autorka przedstawiła teoretyczny kontekst badań własnych i dość pobieżnie wyjaśniła zasadność podjętych badań, stwierdzając m.in., że „Wyniki

[dotychczasowych] badań pokazują, że pedagogika przeżyć może pozytywnie wpływać na kompetencje społeczne i samoocenę” (str. 4). Po co zatem ponownie zajmować się tym zagadnieniem? Wydaje się, że odpowiedzią jest zdanie kończące wstęp (str. 5), z którego wynika, że: „W Polsce koncepcja pedagogiki przeżyć jako metody opartej na AF, wspierającej kompetencje osobiste młodzieży jest mało znana, mimo to są badacze, którzy zalecają włączenie pedagogiki przeżyć do szkolnych programów przedmiotowych, a w szczególności do programu WF”. Takie sformułowanie mogłoby sugerować, że Autorkę interesuje wpływ kontekstu kulturowego. Jednak to przypuszczenie nie znajduje potwierdzenia ani w rozprawie, ani w załączonych publikacjach.

Kolejne zastrzeżenie odnosi się do celu badań (np., str. 5, 8, 11, 17, 19, 22), który według Autorki dotyczy przeprowadzenia pewnych czynności (np., zbadanie, analiza) a nie **poznania** tego, co nie jest znane lub jest mało znane, a jednocześnie ważne i interesujące.

Pewne wątpliwości budzi również brak wyraźnego i przekonującego opisu powiązań między problematyką badań przedstawionych w publikacji pierwszej i drugiej (brak spójności wywodu). Fakt, że w obu badaniach powtarzają się zmienne, a różny jest sposób zaprojektowania badań (eksperyment i badania przekrojowe), nie może być uznany za wystarczający argument, by problematykę ocenić jako spójną. Dodatkowo, moją wątpliwość potwierdza struktura autoreferatu i sposób narracji (tj. osobne/niezależne odnoszenie się do badań z obu publikacji i brak wspólnej części poświęconej dyskusji wyników). Szkoda, że Autorka nie skorzystała z możliwości przeprowadzenia podsumowującej dyskusji, w której mogłaby wykazać się dojrzałością naukową i kompetencjami w zakresie kompleksowej interpretacji uzyskanych wyników badań w kontekście danych pochodzących z literatury.

Szczegółowe uwagi dotyczą między innymi opisu badań własnych. Na przykład, nie jest jasne uzasadnienie drugiej części hipotezy 1 tj., na jakiej podstawie można oczekiwać rozwoju samooceny, w związku z podjętą interwencją? (str. 6).

Jeśli chodzi o opis metody, to zabrakło w nim również informacji o tym, jak przydzielano badanych do grupy eksperymentalnej i do grupy kontrolnej (publikacja 1). Nie jest również jasne, czy wśród osób, które uczestniczyły w badaniu 1 są uczestnicy badania 2, na co może wskazywać ten sam teren badań i ta sama grupa wiekowa.

W publikacji 1 na str. 6 podano informacje dotyczące liczby osób, które odpadły z badań z powodu choroby (tj. 18%). Z treści artykułu wynika jednak, że wskaźnik ten

jest wyższy, ponieważ – jak podano na str. 3z14 (publikacja 1, 2.1. *Participants*), w badaniach wzięły udział tylko te osoby, którzy dostały pisemną zgodę rodziców i wypełniły komplet kwestionariuszy. Nie wiadomo, ile osób zostało wykluczonych z badań z wyżej wymienionych powodów. Dotyczy to również publikacji 2 (str. 3z11). Biorąc pod uwagę fakt, iż akceptowany wskaźnik „odpadnięć” mieści się w przedziale od 5% (de Vet et al., 1997; MacLehose et al., 2000; Higgins et al., 2016) do 20% (Sindhu et al., 1997; Van Tulder et al., 2003; Thomas et al., 2004; Zaza et al., 2000), a w przypadku pomiaru powtórzonego po przerwie dłuższej niż rok - 30% (Viswanathan and Berkman, 2012), podanie precyzyjnej, a nie tylko przybliżonej informacji, jest istotne i pozwoliłoby na adekwatną ocenę rzetelności przeprowadzonych badań. Jest to również ważne m.in. w przypadku ewentualnej replikacji badań.

Wchodzące w skład cyklu artykuły oparte są na badaniach, które niewątpliwie dostarczają ciekawych i ważnych informacji. Wnikliwa analiza publikacji skłania jednak do zadania kilku pytań, np.:

- Czy tzw. „czas przed ekranem” jest wystarczająco rzetelnie oszacowany (publikacja 2 str. 5z11) skoro był deklarowany przez osoby badane i nie był w żaden sposób weryfikowany? Jak można zadbać o rzetelność informacji?

- W jaki sposób wyjaśnić, jedną z końcowych konkluzji w publikacji 1 (str.11z14), że uczestnictwo w programie nie poprawia samooceny uczniów, ale w grupie eksperymentalnej pozytywnie wpływa na stabilność tej cechy, podczas gdy w grupie kontrolnej ma tendencję do obniżania się („Participation in the programme does not improve the students’ self-esteem, but comparing the experimental group, it positively influences the stability of this trait, while in the control group it tends to decrease”)?

- Na jakiej podstawie sformułowano jeden z wniosków w publikacji 2, który mówi, że kompetencje społeczne determinują skuteczność funkcjonowania społecznego młodych ludzi i dlatego są ważne z punktu widzenia budowania i utrzymywania relacji z rodzicami, rówieśnikami, wychowawcami, a w przyszłości współpracownikami, co ostatecznie ma istotne implikacje dla obecnego i przyszłego dobrostanu i satysfakcji z życia (str. 8z11 „SCs determine the effectiveness of young people’s social functioning and are therefore important in terms of building and maintaining relationships with parents, peers, educators, and, in the future, co-workers, which ultimately has significant implications for current and future well-being and life satisfaction”). Jest to daleko idące stwierdzenie, z którym trudno się nie zgodzić, ale też nie jest ono związane z przedmiotem badań i w tym kontekście ma charakter spekulacyjny.

3. Podsumowanie

Oceniana dysertacja przygotowana została z dużą starannością, mimo to, autorce nie udało się uniknąć drobnych błędów, do których zaliczyć można:

- błędy interpunkcyjne i tzw. „literówki” (np., str. 4, 5, 8 i in.);
- sformułowanie „czas przed ekranem” nabrało szczególnego znaczenia w czasie pandemii i zdalnej nauki. Powinno być ono doprecyzowane w autoreferacie (np., str. 5, 20), nie tylko w publikacji;
- zamiast „ilość osób” (str. 7) powinno być „liczba osób”;
- w obu publikacjach niepotrzebnie powtórzona jest informacja o zgodzie rodziców na udział ich dzieci w badaniach (publikacja 1- str. 3z14 i 5z14, publikacja 2 - str. 3z11 i 4z11);
- w publikacji 1 pod tabelą 1 niepotrzebnie powtórzone są informacje zawarte w tabeli;
- w Streszczeniu (str. 17) użyto błędnego sformułowania („...40 uczniów włączono do grupy badanej, a 30 uczniów do grupy kontrolnej”), ponieważ grupa kontrolna też jest grupą badaną;
- W Oświadczeniu Autorka stwierdza, że wkład w powstanie przedstawionych publikacji polegał m.in. na „opracowaniu metodologii”, co jest błędem (skrót myślowy?), bo metodologia jest nauką, której Autorka w swoich publikacjach nie opracowuje. Chodzi tu raczej o metodologiczne podstawy badań własnych.

Podsumowując, pragnę podkreślić, że przedstawione w recenzji uwagi odnoszą się głównie do używania zbyt ogólnych sformułowań, skrótów myślowych i formy redakcji oraz uchybień wynikających prawdopodobnie z jeszcze nie w pełni ukształtowanego warsztatu badawczego Doktorantki. Nie umniejszają one jednak mojej pozytywnej oceny pracy.

4. Konkluzja końcowa

Stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Agnieszki Koszałki-Silskiej pt. „Wpływ lekcji wychowania fizycznego z elementami pedagogiki przeżyć na kompetencje społeczne młodzieży” składająca się z cyklu artykułów, stanowiąca rozwiązanie istotnego i aktualnego problemu badawczego, spełnia wszystkie kryteria i wymagania stawiane pracom promocyjnym na stopień naukowy doktora. W związku z powyższym wnoszę do Rady Naukowej Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu o nadanie Pani mgr Agnieszce Koszałce-Silskiej stopnia doktora nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o kulturze fizycznej.

